MYSTERIOUS AFAN CUDD

SEIRI BWÂU A SAETHAU

Roedd seiri saethau'r oesoedd canol, a seiri bwâu yn aml yn cydweithio.

Mewn saeth mae blaen llym y saeth yn cael ei gydbwyso gan y plu ar gwefn y saeth. Roedd y plu yn helpu sefydlogi'r saeth wrth iddi hedfan ac yn gwella ei chywirdeb.

Byddai'r saer saethau yn dewis darn o bren gyda graen union, o'r hyd a thrwch cywir ar gyfer y saeth; yn gyffredinol byddai'n dewis pren bedw, onnen neu gollen gan eu bod yn brennau da a wneud saeth gref, syth.

Byddan nhw'n gwneud blaen y saeth o garreg, asgwrn neu fetal. Byddai'r saer saethau'n ei gysylltu â blaen y siafft a'i ludo gyda glud wedi'i wneud o bitsh pinwydd, cŵyr gwenyn neu fraster anifail.

http://special.lib.gla.ac.uk/images/chaucer/H59_0006v.jpg John Gower: *Vox Clamantis* and *Chronica Tripertita* in Glasgow Univ. Lib., MS Hunter 59 (T.2.17) folio 6v. Wikimedia Commons

MYSTERIOUS AFAN CUDD

Dau saer saethau wrth eu gwaith, gyda'r saethau gorffendig wedi'u llwytho i fareli. Alexander Romance, 14[eg] ganrif
https://medievalbritain.com/type/medieval-life/occupations/medieval-fletcher-arrow-maker/

Hyfforddiant saethwyr Cymreig: Psalm 79; Luttrell Psalter (détail) 1325
Geoffrey Luttrell, Public domain, via Wikimedia Commons

Roedd y saethau'n defnyddio plu adar. Byddai'r gwneuthurwyr yn dewis plu o'r maint a siap cywir, a'u tocio. Yna byddai'n gludo neu chlymu'r plu i'r siafft, gyda'r ddwy bluen allanol ar ongl ychydig yn wahanol i'r bluen ganol er mwyn creu ychydig o droellu wrth i'r saeth hedfan drwy'r awyr.
Yn ogystal â chynhyrchu saethau byddai seiri saethau hefyd yn atgyweirio saethau a ddifrodwyd a gwneud eitemau eraill megis dolenni tŵls, bareli a chelfi.

Roedd galw mawr amdanynt; roedd yn swydd bwysig. Roedd seiri bwâu yn hyfforddi am gyfnod hir i fod yn arbenigwr yn y grefft, ac fel arfer yn bwrw ei prentisiaeth gyda meistr. Roedd gan y mwyafrif o seiri bwâu eu gweithdai eu hunain lle y gallant storio eu tŵls a'r gwaith a oedd yn mynd rhagddo.

MYSTERIOUS AFAN CUDD

Roedd seiri bwâu yr oesoedd canol yn defnyddio llawer o wahanol fathau o bren a thŵls i gynyrchu bwâu hir, bwâu croes a saethau.

Roedd Gerallt Gymro yn disgrifio bwâu Cymreig yn 1188:

“Nid ydynt wedi’u gwneud o gorn, onnen neu ywen,ond o lwyfen”

Roedd saethwyr Cymru yn adnabyddus am eu medr. Dywedwyd bod Gerallt ei hun yn saethwr medrus.

Roedd yn moli’r bwa Cymreig fel arf o nerth a chywirdeb mawr, a oedd yn gallu mynd trwy arfwisg o’i saethu o bellter byr. Roedd yn sôn am saethau’n treiddio ‘trwch llaw o ddyfnder mewn drws deri’ gan ddweud bod bwâu Gwent yn “anystwyth a chadarn, nid yn unig am saethu taflegrau o bellter, ond am guro ergydion trwm wrth frwydro’n agos".

Y testun wedi’i addasu o wefannau gan gynnwys:
https://medievalbritain.com/type/medieval-life/occupations/medieval-fletcher-arrow-maker/#google_vignette
https://archeryhistorian.com/welsh-archery-the-welsh-bow/
https://legendarchery.com
https://www.medievalchronicles.com/medieval-people/medieval-tradesmen-and-merchants/mastering-the-craft-10-important-facts-about-medieval-bowyers/
https://www.bow-international.com/features/arrows-in-the-middle-ages/

Illustration in the ‘Hausbuch der Mendelschen Zwöflbrüderstiftung’ (1426-1549), Stadtbibliothek Nürnberg, Amb. 317.2°, fol. 76r.
https://www.medievalchronicles.com/wp-content/uploads/2022/07/medieval-bowyer

MYSTERIOUS AFAN CUDD